

CASAJOANA S. J.

DISQUISITIONES

SCHOLASTICO-

DOGMATICÆ

DE CREATURIS

PARS I.

B839

C3

v. 4

pte. 1

556800

EX LIBRIS

HEMETHERII VALVERDE TELLEZ

Episcopi Leonensis

1080014411

DISQUISITIONES
SCHOLASTICO-DOGMTICAE.

VOL. IV.

DISQUISITIONES
SCHOLASTICO-DOGMATICAE

QUAS EX MSS.

P. VALENTINI CASAJOANA S. J.

COLLEGIT ET ABSOLVIT

P. IGNATIUS SERRA EJUSDEM SOCIETATIS

IN COLLEGIO MAXIMO DERTUSANO.
THEOLOGIAE SCHOLASTICAE PROFESSOR.

VOL. IV.

DE CREATURIS IN ORDINE AD DEUM

PARS I.

DISQUISITIONES QUATUOR

I. (XVI) DE ANGELIS.—II. (XVII) DE PRIMAEO STATU HOMINIS ET LAPSU.—
III. (XVIII) DE HOMINIS OPERATIONE ET REGULA PRAECIPUE
SECUNDUM NATURAM.—IV. (XIX) DE HUMANA OPERATIONE PER
GRATIAM ELEVATA.

.....
SUPERIORUM PERMISSU.
.....

BARCINONE.

APUD SUBIRANA FRATRES, EDITORES
IN VIA DICTA PUERTAFERRISA, 14.

1894.

45006

13839

C3

n4

pl. L

Typis Subirana fratrum.

APPROBATIO

Ego Joannes Florit, Societatis Jesu presbyter, ex commissione A. I. D. Francisci de Pol, Vicarii Generalis Dioeceseos Barcinonensis, legi librum, cui titulus, *Disquisitiones Scholastico-Dogmaticae, quas legebat Valentinus Casajoana, S. J., pluribus in Academiis hispanis et exteris et nuper in Universitate Pontificia Gregoriana Collegii Romani Theologiae Dogmaticae Lector, etc. vol IV, Pars. I.* nihilque in eo quod catholicae fidei ac pietati absonum sit deprehendi; imo continuatoris operis incepti disquisitiones quatuor, quae, de Angelis, de primaevo statu hominis et lapsu, de hominis operatione et regula praecipue secundum naturam, ac de humana operatione per gratiam elevata agunt, ob soliditatem, concinnitatem et ordinem commendantur, quae, tum discipuli, non modicam praedictarum materiarum cognitionem brevi tractatione sibi comparare valent: idcirco dignum existimo ut prelo excudatur.

In Collegio Maximo Dertusano Societatis Jesu, pridie Calendas Augusti, anno Dni. MDCCCXCIV.

Joannes Florit, S. J.

DECRETUM

Barcinone 7 Augusti 1894. Imprimatur.— FRANCISCUS A. POL,
Vicarius Generalis.

FONDO FLETTERIO
AVVENDE E LETTERE

008365

PROOEMIUM.

Duplex est de Deo O. M. cognitio, altera absoluta, qua divinam naturam ejusque attributa, et in illa subsistentes personas consideramus; altera respectiva, qua ipsum Dominum in suis creaturis agnoscimus et mirabilem praedicamus. *Mirabilis, ajebat regius Psaltes (1) facta est scientia tua (i. e. cognitio Dei) ex me; Mirabilia opera tua et anima mea cognoscit nimis.* In praecedentibus secundi et tertii voluminis disquisitionibus de Deo secundum se et de his, quae ut Incarnatio et sacramenta ipsum prope attingunt egimus; restat ut de ipsis rebus creatis quatenus a Deo sunt et ad eum tamquam in supremum omnium finem tendunt, tractemus. His enim enucleatis, sacram absolvemus scientiam tam absolute, quam respective, et Deum quem omnium rerum causam cognoscimus, finem et terminum supremum omnium creaturarum per Verbum incarnatum confitebimur. *«Deinde finis: cum tradiderit regnum Deo Patri, cum evacuaverit omnem principatum et potestatem, et virtutem.» «Cum autem subjecta fuerint illi omnia, tunc et ipse Filius subjectus erit ei, qui subiecit sibi omnia, ut sit Deus omnia in omnibus (2).»*

Quoniam vero a Deo duo prodierunt creaturarum genera, spirituum nempe et corporalium, et tertium quasi commune (3) ex spiritu et corpore constitutum seu hominum; relictis Philosophiae studiosis, creaturis pure corporalibus; de solis creaturis mere spiritualibus seu de Angelis et de hominibus, per quos cetera omnia creata Deum laudant et Omnipotentem manifestant, sequentibus disquisitionibus, agendum est. Totam materiam sex disquisitionibus complectemur:

- I.^a De Angelis.
- II.^a De primaevio statu hominis et lapsu.
- III.^a De hominis operatione et regula praecipue secundum naturam.
- IV.^a De humana operatione per gratiam elevata.
- V.^a De virtutibus infusis.
- VI.^a De hominis statu finali seu novissimis.

(1) Ps. CXXVIII, 6, 14.—(2) 1. Cor. XV, 24, 28.—(3) Later. W. Cap. Firm.

FONDO EPISTARIO
VALVERDE Y TELLEZ

INDEX GENERALIS
juxta Disquisitionum Ordinem (1).

DISQUISITIO I.

De Angelis.

CAPUT I.

DE ANGELORUM EXISTENTIA ET NATURA.

	Pag.
Articulus I.—De existentia Angelorum.	1
Thesis I. Praeter creaturas sensibiles, aliae quoque invisibiles, intellectuales, nobis superiores, seu Angeli existunt.	1
Scholion.	3
Thesis II. Angeli a Deo creati sunt in tempore, simul cum mundo corporeo.	5
Articulus II.—De natura Angelorum.	10
Thesis III. Angeli sunt substantiae omnino incorporeae seu adaequate spirituales.	10
Thesis IV. Angeli non sunt compositi tamquam ex forma et materia spirituali.	15
Thesis V. Admittenda est in Angelis compositio metaphysica ex genere et differentia.	17
Scholion.	18
Thesis VI. Angeli sunt natura sua immortales.	18
Articulus III.—De numero et ordine Angelorum.	22
Thesis VII. Angeli sunt in magna multitudine, imo omnes materialium rerum species probabiliter numero superant.	22
Thesis VIII. Angeli inter se specie differunt.	23
Scholion. An sit inter Angelos distinctio numerica.	25
Thesis IX. Datur inter Angelos ordo hierarchicus seu sacer principatus, qui juxta SS. Patrum et theologorum communem sententiam per tres hierarchias et novem choros distinguitur.	27

(1) Adest ad calcem voluminis index alphabeticus.

	Pag.
Scholion I. De proprietatibus et muneribus singulorum ordinum Angelorum.	31
Scholion II. De ratione et modo distinctionis in ordinibus angelicis.	32

CAPUT II.

DE INTELLECTU ANGELORUM.

Articulus I.—De natura cognitionis angelicae.	33
Thesis X. In Angelo actus intelligendi realiter distinguitur ab ejus substantia.	34
Thesis XI. Potentia intellectiva Angeli est realiter inadaequate ab ejus substantia distincta.	34
Articulus II.—De objecto cognitionis angelicae.	35
Thesis XII. Angeli naturaliter cognoscunt se, alios angelos et Deum.	35
Thesis XIII. Res materiales naturaliter Angeli cognoscunt. Corollarium.	37
Thesis XIV. Angeli nec futura libera, nec secreta cordium, nisi ab habente jus manifestentur, certo cognoscere valent.	37
Scholion. An res supernaturales seu mysteria gratiae sint objectum naturale intellectus angelici.	41
Dico I. Res quoad substantiam supernaturales, non possunt naturaliter et evidenter ab Angelis cognosci.	41
Dico II. Res quoad modum tantum supernaturales, sunt ab Angelo naturaliter cognoscibiles.	41
Articulus III.—De medio cognitionis angelicae.	42
Thesis XV. Angelus se ipsum intuitive per suam essentiam cognoscit, ut vero alia a se distincta, similiter cognoscat, indiget speciebus intelligibilibus superadditis.	42
Corollarium.	43
Thesis XVI. Species mentibus Angelorum impressae non emanant ab eorum essentia, neque a rebus efficiuntur; sed a Deo infunduntur.	46
Scholion I. Quondam Angelis species infundantur.	48
Scholion II. De universalitate specierum intellectus Angelici.	49
Articulus IV.—De modo cognitionis angelicae.	51
Thesis XVII. Angeli in cognitione rerum, quas naturaliter evidenterque intelligunt, non discurrunt; in aliis vero re-	

	Pag.
bus, quas nonnisi conjecturaliter attingunt discursuntur.	51
Corollarium.	52

CAPUT III.

DE VOLUNTATE ANGELORUM.

Articulus I.—De esse et proprietatibus voluntatis Angelorum.	53
Thesis XVIII. Datur in Angelis voluntas libero arbitrio praedita.	53
Scholion I. De natura et objecto voluntatis angelicae.	54
Scholion II. An in Angelis sit irascibilis et concupiscibilis appetitus.	55
Scholion III. De ambitu libertatis Angelorum.	55
Scholion IV. An Angelus, postquam aliquid plena deliberatione elegerit, sit vi suae naturae immutabilis in sua electione.	56
Articulus II.—De loquutione Angelorum.	58
Thesis XIX. Certum est dari inter Angelos veram loquutionem.	58
Thesis XX. Angelorum loquutio ita debet esse libera ut possit unus alteri loqui, quin alii audiant.	59
Scholion I. De modo loquutionis Angelicae.	60
§ I. <i>Status quaestionis et quae sint theologorum sententiae.</i>	60
§ II. <i>Rationes pro Suarii sententia.</i>	61
§ III. <i>Rationes pro sententia D. Thomae.</i>	64
Scholion II. An Angelus possit mentiri.	65
Thesis XXI. Animae nostrae non possunt naturaliter cum Angelis loqui.	66

CAPUT IV.

DE LOCO, MOTU ET POTENTIA ANGELORUM.

Articulus I.—De loco et motu Angelorum.	67
Thesis XXII. Angeli sunt definitive in loco, eumque propria virtute mutare possunt.	67
Scholion I. De aliquibus proprietatibus <i>ubi</i> angelici.	70
Dico I. Angelus non potest naturaliter esse simul in distinctis locis adaequatis.	70
Dico II. Angeli possunt pro suo libitu constitutere se in loco	

	Pag.
minori, maximo suae sphaerae adaequato; imo minori in infinitum.	71
Dico III. Angelus potest per operationem simul esse in pluribus locis inadaequatis inter se distantibus, dummodo intra locum ejus maximum contineantur.	71
Dico IV. Juxta D. Thomam: plures Angeli simul in eodem loco esse non possunt.	71
Scholion II. An Angelus, quin sit in medio, possit esse in locis dissitis inadaequatis.	72
Thesis XXIII. Angeli possunt se movere continue et discrete.	73
Scholion I. An Angeli possint locum in instanti mutare.	75
Scholion II. An Angelus possit devenire ab extremo in extremum aliud distans sine transitu per medium.	75
Scholion III. De celeritate qua Angeli possunt se movere.	76
Articulus II.—De potentia Angelorum.	77
Thesis XXIV. Angeli possunt tum corpora, tum alios Angelos loco movere.	77
Scholion I. An praeter localem, aliam in corporibus mutationem Angeli causare valeant.	80
Dico. Angeli nec generationem substantialem, nec alterationem in corporibus efficere possunt.	80
Scholion II. An virtus movendi se et alia sit nova in Angelis potentia.	81
Dico. Datur in Angelis potentia motiva distincta ab eorum substantia, et ab eorum intellectu et voluntate.	81
Scholion III. Quid possunt Angeli sua virtute motiva.	81
Scholion IV. An Angeli miracula patrare possint.	82
Thesis XXV. Angeli interdum realia et exterius sensibilia corpora assumunt.	82
Scholion I. De natura corporum assumptorum.	84
Dico I. Corpora ab Angelis ordinarie assumpta sunt ex aëre aliave simili materia ab ipsis vel divina vel naturali virtute efformata.	84
Dico II. Angelus corpori assumpto non unitur hypostaticè, nec ut forma substantialis vel accidentalis; sed ut motor, ad sui personam specialiter representandam.	85
Scholion II. De his quae Angeli possunt per corpora assumpta.	85
Dico. Nequit Angelus corpus assumptum vivificare, potest tamen per illud actiones extrinsece vitales exercere.	85
Corollaria.	86

CAPUT V.

DE STATU ANGELORUM SUPERNATURALI DEQUE OFFICIIS BONORUM.

	Pag.
Articulus I.—De gratia et merito Angelorum.	87
Thesis XXXI. Angeli omnes creati sunt in gratia sanctificante.	87
Scholion. De dispositione Angelorum ad primam gratiam.	89
Dico. Angeli per actus proprios se disposerunt ad primam gratiam sanctificantem.	89
Thesis XXVII. Plures Angelorum gratiae correspondentes beatitudinem meruerunt ac consequuti sunt.	90
Scholion I. Quando sancti Angeli gloriam meruerunt.	91
Scholion II. De inaequalitate gratiae et gloriae SS. Angelorum.	93
Articulus II.—De officiis bonorum Angelorum.	94
Thesis XXVIII. Inter sanctos Angelos, superiores illuminant inferiores de rebus supernaturalibus.	94
Scholion. In quo consistat illuminatio.	95
Thesis XXIX. Angeli in hominum custodiam deputantur, ita ut singuli homines suum habeant Angelum custodem.	95
Corollarium.	98
Scholium.	100
Thesis XXX. Ad regnorum et communitatum custodiam speciales Angeli destinantur.	101
Scholium.	102

CAPUT VI.

DE LAPSU POENA ATQUE OFFICIIS MALORUM ANGELORUM.

Articulus I.—De peccato angelorum.	104
Thesis XXXI. Non omnes Angeli in gratia permanserunt, sed eorum aliqui per admissum peccatum ab ea defecerunt.	104
Thesis XXXII. Primum daemoniorum peccatum fuit superbiae.	106
Scholion I. De objecto superbiae angelicae.	109
Scholion II. De communi peccato daemoniorum.	110
Articulus II.—De poenis malorum angelorum.	111
Thesis XXXIII. Daemones post brevem viae moram ad inferni poenas aeternaliter damnati sunt.	112
Scholion. De loco poenali daemonum.	113
Thesis XXXIV. Daemonum voluntas adeo est in malo obsti-	

	Pag.
nata, ut neque veram poenitentiam de peccato commisso, nec ullum opus moraliter bonum elicere valeat.	114
Scholion. De causa obstinationis	116
Articulus III.—De ministeriis malorum angelorum.	118
Thesis XXXV. Praecipuum daemonum ministerium est homines tentare, peccandi tamen necessitatem non inducunt.	118
Scholion I. Utrum omnes tentationes ex actione diaboli proveniant.	124
Scholion II. An singuli hominum habeant designatum daemone[m] tentatorem.	124
Scholion III. De subordinatione et distributione tentantium daemonum	125
Thesis XXXVI. Daemones hominum corpora aliquando ob- siderere, certum est.	125
Scholion I. An solum per angelos malos Deus homines punit.	129
Scholion II. De Magia.	130
Scholion III. De Magnetismo Hypnotismo et Spiritismo	134
§ I. <i>Quae sint illorum phaenomena.</i>	134
§ II. <i>De magnetismi, hypnotismi et spiritismi causa.</i>	138
Dico I. Spiritismi facta, necnon quaedam phaenomena magnetismi et hypnotismi diabolum habent auctorem.	138
Dico II. Aliorum phaenomenorum magnetismi et hypnotismi causam esse diabolum praesumendum videtur.	141
Corollaria	142

DISQUISITIO II.

De primaevio statu hominis et lapsu.

Prooemium. De rerum origine.	145
--------------------------------------	-----

CAPUT I.

DE HOMINIS ORIGINE.

Articulus I.—De primi hominis creatione.	148
Thesis I. Primus homo a Deo conditus est.	148
Thesis II. Proparentum corpora immediate a Deo formata sunt.	150
Thesis III. Animae hominum sunt a Deo per creationem.	155
Thesis IV. Animae humanae tunc creantur cum corporibus infunduntur.	158
Corollarium adversus transformistas et evolutionistas.	161

	Pag.
Articulus II.—De humani generis propagatione.	167
Thesis V. Adam primus hominum fuit atque ex eo totum genus humanum propagatum est.	167
Scholion. De hominis antiquitate.	176
Dico. Primi hominis creationem non posse extra limites chronologiae mosaicae collocari.	176

CAPUT II.

DE NATURA HOMINIS.

Articulus I.—De esse compositi humani.	181
Thesis VI. Homo est substantiale compositum ex corpore et anima spiritali	181
Corollarium.	184
Thesis VII. In substantiali hominis composito praeter animam spirituales alia non datur, seu unica est anima in homine	186
Scholion. Quando anima rationalis corpori infundatur.	190
§ I. <i>Status quaestionis.</i>	190
§ II. <i>Rationis intendentes animam rationalem non infundi in primo instanti coconceptionis.</i>	191
§ III. <i>Rationes intendentes animam rationalem infundi in primo instanti conceptionis.</i>	192
Articulus II.—De unione animae ad corpus.	194
Thesis VIII. Anima unitur corpori ut forma substantialis.	194
Scholion I. Utrum in homine sit alia forma praeter animam rationalem	198
Scholion II. De imagine Dei in homine.	199
Dico I. Homo natura sua ad imaginem Dei conditus est; non ratione corporis, sed ratione animae	200
Dico II. Imaginis divinae essentia, ipsa natura hominis intellectuali constituitur, completur vero et consummatur potentis et actibus tum naturalibus, cum supernaturalibus.	201
Corollaria	202
Quaeres. An idem sit creari ad imaginem ac creari ad similitudinem Dei?	204

CAPUT III.

DE STATU SUPERNATURALI PRIMI HOMINIS.

Articulus I.—De gratia et donis Proparentum.	205
Thesis IX. Primi parentes habuerunt sanctitatem originalem.	205

	Pag.
Thesis X. Praeter sanctitatem originalem habuerunt primi parentes dona integritatis, congruentis scientiae, immortalitatis ac impassibilitatis.	206
Corollarium.	209
Scholion I. An Adam statim in ipsa creatione originalem sanctitatem cum caeteris donis habuerit.	212
Scholion II. De constitutivo iustitiae originalis.	214
Articulus II.—De supernaturalitate status iustitiae originalis.	216
Thesis XI. Iustitia originalis, in qua Adam fuit conditus, erat supernaturalis seu indebita et gratiosa.	216
Thesis XII. Status naturae purae est possibilis.	220

CAPUT IV.

DE LAPSU PRIMI HOMINIS.

Articulus I.—De peccato primi hominis.	224
Thesis XIII. Adam, praeceptum non comedendi de ligno vetito transgressus, gravissime peccavit.	224
Scholion. Quodnam fuerit primum peccatum Adami et Evae. Thesis XIV. Peccatum Adae transfunditur in omnes homines, qui originem ex eo ducunt.	227
Articulus II.—De natura et consecrariis peccati originis.	235
Thesis XV. Homines in Adamo peccaverunt eo quod eorum voluntates, vi divini decreti, voluntati Adami alligatae fuerint in ordine ad observationem aut violationem impositi praecepti.	235
Thesis XVI. Peccatum originale non consistit in concupiscentia; neque in substantiali aliqua forma, quae sit imago diaboli; neque in qualitate aliqua morbida; neque in uno peccato Adae nobis imputato; neque in reatu poenae.	241
Thesis XVII. In praesenti providentia, essentia peccati originalis, morali perseverantia illius peccati, quod in Adamo commisimus et actuali privatione gratiae constituitur.	243
Thesis XVIII. Peccatum originale transfunditur in Adae posteros per hoc, quod ob violatum in parente praeceptum, via ordinariae generationis ex eo descendant destituti gratia sanctificante, quam alioqui accepturi erant.	247
Thesis XIX. Per peccatum originale, Adamus non tantum gratiam sed etiam alia dona iustitiae originalis sibi et suis posteris amisit.	249
Scholion.	249

	Pag.
Articulus III.—De immunitate B. V. Mariae a peccato originali.	250
Thesis XX. B. Virgo Maria in primo instanti suae Conceptionis fuit singulari Omnipotentis Dei gratia et privilegio, intuitu meritorum Christi Jesu Salvatoris humani generis, ab omni originalis culpae labe praeservata immunis.	250
Scholion I. Quod debitum contrahendi peccatum originale habuit B. Virgo.	263
Dico: Probabilius est B. Virginem habuisse debitum proximum peccati originalis.	263
Scholion II. De immunitate B. Mariae ab omni peccato actuali.	264
Dico: Singulari Dei privilegio B. V. Maria immunis fuit ab omni peccato tam mortali quam veniali.	264
Scholion III. De immunitate Virginis a fomite concupiscentiae.	265
Dico: B. Virgo semper fuit a fomite concupiscentiae libera.	265
Thesis XXI. Immaculata V. Maria in prima sua sanctificatione, eam plenitudinem gratiae accepit, qua Angelos et Sanctos omnes in gratia consummatos superavit.	267
Thesis XXII. Beatissima V. Maria, quamvis immunis fuerit a peccato originali, vere mortua est: non multo tamen post mortem gloriosa resurrectione in caelum assumpta est.	269
Scholion. De circumstantiis mortis et Assumptionis B. Mariae.	275

DISQUISITIO III.

De hominis operatione et regula praecipue secundum naturam.

CAPUT I.

DE ACTIBUS HUMANIS.

Articulus I.—De voluntario.	277
Thesis I. Ut actus sit humanus debet esse perfecte voluntarius.	277
Scholion I. An detur aliquod voluntarium sine ullo voluntatis actu.	280

	Pag.
Dico I. Non repugnat pura omissio libera et consequenter voluntaria absque omni actu voluntatis.	280
Dico II. De facto non dari, nec moraliter dari posse puram omissionem liberam, ac peccaminosam absque omni actu, illi causam aut occasionem praebente.	281
Scholion II. De voluntarietate effectus ex omissione sequuti.	282
Dico. Quando effectus ex omissione sequitur per se, non requiritur obligatio illum impediendi ut sit voluntarius; requiritur vero si sequitur per accidens ut sit proprie et simpliciter voluntarius.	282
Thesis II. Actibus a voluntate elicitis nequit inferri violentia, potest vero imperari.	283
Scholion I. De voluntario mixto cum metu vel concupiscentia.	286
Dico I. Quae fiunt ex metu sunt simpliciter voluntaria, et solum involuntaria secundum quid.	286
Corollarium.	287
Dico II. Concupiscentia non causat involuntarium simpliciter, neque per se involuntarium secundum quid; sed potius auget voluntarium, licet minuat liberum.	287
Corollarium I. Passio minuit peccatum, licet illud non tollat.	289
Corollarium II. Consuetudo auget voluntarium et minuit liberum formaliter.	289
Scholion II. De influxu ignorantiae in voluntarium.	290
Dico. Ignorantia antecedens causat involuntarium simpliciter; concomitans, non voluntarium; consequens vero, simpliciter voluntarium.	291
Corollarium.	292
Corollarium.	292
Articulus II.—De Libero.	294
Thesis III. Homo etiam in statu naturae lapsae est liberi arbitrii ad bonum malumque indifferentis.	295
Corollarium.	299
Scholion I. Utrum cum iudicio indifferenti voluntas possit necessitari ad consensum.	304
Scholion II. De libertate actus imperati.	305
Thesis IV. Quoad effectus praevisos ex causa libere posita: a) sunt imputabiles si sequantur per se ex causa physice vel moraliter; b) nisi intendantur non sunt imputabiles si proveniunt e causa per accidens, quae tamen non sit prohibita ne tales effectus sequantur; c) si sequantur per se duo effectus, unus bonus alter malus et sit jus ad bonum nec malus intendatur, hic non est imputabilis agenti.	306

	Pag.
Scholion I. De actibus, quibus voluntas et intellectus operantur circa finem.	308
Dico. Fruitio proprie et formaliter est actus gaudii.	309
Scholion II. De actibus, quibus voluntas et intellectus operantur circa media.	310
Dico I. In appetitione medii propter finem, ipse finis tamquam objectum amatum, saltem indirecte attingitur.	310
Dico II. Possibilis est electio medii, quae simul sit intentio finis, non tamen semper omnis intentio est simul electio.	310
Dico III. Si posterius naturà ad intentionem finis absolute efficacem occurrat unicum medium ad eum hic et nunc consequendum, voluntas inefficaciter illud adhibet, et quidem libere non solum denominative ab intentione libera, sed probabiliter etiam formaliter et elicitive.	311
Dico IV. Usus potest esse simul cum electione et ab ea separari; si primum contingat, usus non erit actus realiter ab electione distinctus.	312
Dico V. Ratio imperii proprie actibus practicis intellectus convenit.	312
Articulus III.—De bonitate et malitia actuum humanorum.	313
Thesis V. Actuum humanorum alii sunt moraliter boni, alii moraliter mali.	313
Thesis VI. Deus ut summum bonum est prima regula mensurans honestatis.	314
Thesis VII. Actus interni voluntatis sunt formaliter mali per aliquam privationem, quae probabilius carentia alicujus rectitudinis seu honestatis debita in ipso actu malo constituitur.	319
Articulus IV.—De causis bonitatis et malitiae.	327
Thesis VIII. Actus humani speciem moralitatis tum bonitatis tum malitiae accipiunt ex fine intrinseco seu objecto formali.	327
Scholion. De aliquibus requisitis ut actus humani bonitatem vel malitiam ex objecto contrahant.	330
I. Ut actus humani circa fines particulares sint ex objecto boni, sufficit eos honestum objectum prosequi, quin opus sit finem particularem ad ultimum referre.	330
II. Ut objecti bonitas moralis in actum humanum refundatur, debet illa formaliter qua honesta intendi; ad malitiam vero objecti contrahendam, sufficit tendere in objectum cognitum ut malum, quin opus sit, qua malum illud velle.	330
Thesis IX. Actus humani bonitatem vel malitiam aliquam desumere possunt tum ex circumstantiis, tum ex fine extrinseco.	331

	Pag.
Scholia. I. Pura electio, non a medio, sed a fine specificam bonitatem desumit.	333
II. Finis bonus non excusat mali medii electionem.	334
III. Ab intentione boni finis, electio mali medii procedere nequit.	334
Thesis X. Actus externi quae tales nullam addunt actui interno, quo morales fiunt bonitatem vel malitiam formalem.	334
Thesis XI. Quamvis dentur actus humani indifferentes secundum speciem, verum videtur non dari per se loquendo in individuo.	339
Corollaria. De speciebus moralitatis.	343

CAPUT II.

DE REGULE ACTUUM HUMANORUM.

Praecambulum. De lege in genere.	343
Dico: Lex essentialiter constituitur actu intellectus et voluntatis, principaliter tamen constituit in actu intellectus.	344
Articulus I. -- De lege aeterna et naturali.	347
Thesis XII. Existit in Deo lex aeterna, a qua omnes aliae derivantur.	347
Scholion I. De subjecto legis aeternae.	349
Scholion II. In quo Dei actu sit lex aeterna.	349
Dicendum: esse in actu libero non necessario Dei.	349
Thesis XIII. Lex aeterna potest dictaminibus rationis naturaliter homini intimatur, est lex naturalis: omnibus communis, immutabilis ac indispensabilis.	350
Corollarium.	354
Scholion. An lex naturalis possit deleri de cordibus hominum.	356
Articulus II. -- De lege positiva.	356
Thesis XIV. Principes seculares potestatem habent condendi leges civiles, quae obligent in conscientia.	357
Thesis XV. Ecclesiae praesules potestatem habent ferendi leges conscientiam subditorum ligantes.	359
Corollarium. Principes Ecclesiae suas leges sancire possunt poenis etiam corporalibus.	361
Scholion I. De potestate principum malorum et de obligatione subditorum justorum.	362
Dico: Nec mali mores, nec ipsa haeresis ex se adimunt principibus legitimam potestatem, sicut nec sanctitas eximit justos ab obedientia legibus praestanda.	362

	Pag.
Scholion II. De legibus pure poenalibus.	367
Dico: Possibiles sunt leges pure poenales et de facto aliquae dantur.	367
Scholion III. De reliquis legem humanam spectantibus.	367
Dico I. Lex humana non potest directe praecipere, vel prohibere actus mere internos; potest tamen indirecte et concomitanter praecipere actus internos necessarios tum ad esse physicum tum ad esse morale actuum externorum.	367
Dico II. Leges pontificiae, quae de loco promulgationis nihil decernunt, non egent publicatione in singulis dioecibus, ut in his obligare incipiant.	368
Dico III. Ex natura rei, populi acceptatio non requiritur ut lex habeat suum valorem; si tamen lex communi modo feratur, probabilius est non obligare, si a majori parte communitatis non acceptetur.	370
Dico IV. Consuetudo seu frequens eorumdem actuum repetitio habet vim legis, et efformat jus usu introductum, quando est honesta, rationalis, inducta actibus publicis cum voluntate obligandi a maiore parte communitatis habentis potestatem legislativam aut Principem consentientem.	370
Dico V. Interpretatio est legis obscurae explicatio, qua in casu particulari eam obligare vel non obligare declaratur.	371
Dico VI. Lex humana non potest in materia levi obligare sub gravi; sed in materia gravi potest probabilius sub levi tantum ligare.	372
Thesis XVI. Potestas legislativa Ecclesiae est a civili principatu omnino independens.	373
Scholion. De Immunitate ecclesiastica.	377
Dico I. Clericos teneri directive ad observantiam legum civilium, quae bonum commune respicientes, non repugnant sacris canonibus vel officio clericali, est certum.	377
Dico II. Clerici exempti sunt a tribunali civili, solutione tributorum, militia caeterisque legibus eorum statui non convenientibus.	377
Dico III. Clerici quando subjiuntur legibus civilibus, non subjiuntur directe seu ex debito obedientiae potestati saeculari, sed tantum indirecte ob debitum naturae ordinem.	379
Dico IV. Immunitas ecclesiastica non habuit ortum ex jure civili, sed consequitur ipsam divinam Ecclesiae constitutionem.	380

	Pag.
Articulus III.—De conscientia	382
Thesis XVII. Ad honeste operandum dictamen proximum conscientiae de licitate actionis debet esse moraliter certum.	384
Thesis XVIII. Contra conscientiam erroneam agere, semper est illicitum, imo si est certa et invincibiliter erronea; datur obligatio eam sequendi.	387
Scholion. De conscientia vincibiliter erronea.	388
Dico. Conscientia vincibiliter erronea non est absolute sequenda quando dicitur esse praeceptum quòd revera est prohibitum, sed tantum conditionate, nimirum si, ut faciendum est, non deponatur.	388
Thesis XIX. Cum dubia est conscientia, pars tutior certo est eligenda in dubio practice practico, nec non in speculativo practico, quando hoc est vincibile.	389
Scholion I. De regula: In dubio melior est conditio possidentis.	390
Dico I. Quando possessio est certa, dominium vero dubium, conditio possidentis justus est titulus habendi dominium tamquam certum.	390
Dico II. Etiam in aliis a justitia materiis melior est conditio possidentis.	390
Scholion II. Quando in dubio pars tutior possit omitti.	391
Dico I. Si facta diligenti inquisitione, dubium de existentia alicujus legis permanet seu est invincibile non est obligatio sequendi tutiorem partem.	391
Dico II. Si lex est certa, et dubium de cessatione, exemptione vel adimplentione legis pars tutior est sequenda.	392
Thesis XX. Cum obligatio est probabilis, et libertas aequae probabilis vel probabilior licet sequi libertatem.	393
Thesis XXI. Etiam cum obligatio est probabilior, et libertas solum sed vere probabilis licet sequi libertatem.	396
Scholion I. De sufficientia judicii objectivi probabilitatis.	408
Dico. Ad usum opinionis probabilis, non debet opinio esse subjective in mente, sed sufficit ut sit objective seu reflexe.	408
Scholion II. De iis, quae confundunt anti-probabilistae.	409
Scholion III. De conscientia perplexa et scrupulosa.	410
Dico I. Qui est invincibiliter perplexus si putat: a) unam electionis partem esse majus alià peccatum, debet eligere minus peccatum; b) si aequale peccatum pro utraque parte, potest eligere quodvis, et non peccat quamvis existimet se peccare.	410

	Pag.
Dico II. Qui cognoscit se esse scrupulosum potest agere, imo omnino oportet, ut agat contra dictamen conscientiae scrupulosae.	411

CAPUT III.

DE PECCATIS.

Articulus I.—De peccato actuali.	411
Thesis XXII. Actus humanus, cum est factum, dictum aut concupitum contra legem aeternam, constituit peccatum.	411
Thesis XXIII. Omne peccatum grave est formalis Dei offensa, ac proinde, theologicum; hoc dari sine aliqua Dei cognitione repugnat.	413
Scholion I. De peccato philosophico.	417
Dico. Peccatum pure philosophicum in materia gravi est saltem moraliter impossibile.	417
Scholion II. De inaequalitate peccatorum.	418
Dico. Non omnia peccata sunt aequalis gravitatis.	418
Thesis XXIV. In gravi peccato formalis offensa Dei non est simpliciter infinita; sed tantum secundum quid.	419
Articulus II.—De distinctione peccatorum.	424
Thesis XXV. Quaedam peccata sunt mortalia, quaedam levia naturà sua.	424
Thesis XXVI. Differentia mortalis a veniali in eo constitutenda videtur, quod illo, homo contemnat ultimum suum finem seu praeferat creaturam Deo; hoc vero non ita, sed medium praeceptum, quamvis non necessarium ad consequutionem ultimi finis, contemnat.	430
Scholion I. An veniale peccatum sit offensa Dei.	432
Dico. Peccatum veniale est aliqua Dei offensa; non tamen simpliciter sed secundum quid.	432
Scholion II. De regula dignoscendi mortale et veniale.	432
Dico. Regula mensurans qua dignoscitur mortale et veniale est Deus ut summum bonum et finis ultimus; regula dirigens suprema divina voluntas; regula proxima ratio.	432
Scholion III. De distinctione specifica peccatorum.	433
Articulus III.—De peccato habituali.	434
Thesis XXVII. De fide constat transeunte actu peccati, perseverare peccatum aliquo modo, seu dari peccatum habituale, vi cuius auctor illius vere est peccator, quousque a Deo peccatum remittitur.	434
Thesis XXVIII. Peccatum habituale non consistit: a) in pec-	

	Pag.
cato praeterito non retractato: b) neque in reatu poenae:	
c) neque in habitu vitioso seu qualitate aliqua morbida . . .	436
Thesis XXIX. In praesenti Providentia peccatum habituale in actuali praeterito et privatione gratiae probabilius constituendum est.	437
Scholion. De peccato veniali habituali.	439
Dico. Datur peccatum veniale habituale, quod in morali perseverantia praeteriti actualis non condonati reponendum est.	439

DISQUISITIO IV.

De humana operatione per gratiam elevata.

PROOEMIUM.

QUAESTIO PRAEVI.

DE ENTE SUPERNATURALI.

Dico I. Supernaturale relative conceptum est quod totius naturae creatae et possibilis cum ea connexae vires superat, ac proinde est illi indebitum.	442
Corollarium.	444
Dico II. Conceptus absolutus et proprius entis supernaturalis in connexione cum gratia sanctificante consistit.	445
Scholion. De possibilitate substantiae supernaturalis.	449
Dico III. Substantia entitativa supernaturalis probabilius repugnat.	450
Dico IV. Actus supernaturales suam supernaturalitatem a principio effectivo necessario desumunt, et probabilius, etiam necessario ab objecto formali.	452

CAPUT I.

DE GRATIA ACTUALI SECUNDUM SE EJUSQUE PROPRIETATIBUS

Praenotandum. — Definitio gratiae ejusque partitiones.	458
Articulus I. — De gratiae actualis natura.	462
Thesis I. Gratia actualis excitans consistit in sancta illustratione intellectus et pia voluntatis inspiratione indeliberate habitis	462

	Pag.
Scholion. Qui actus intellectus et voluntatis sancta illustratio et pia inspiratio esse possunt.	468
Thesis II. Ad rationem gratiae excitantis minime pertinet qualitas non vitalis et transiens, quae infundatur ad actus supernaturales eliciendos.	469
Thesis III. Praeter gratiam excitantem admittenda est gratia adjuvans, quae entitative ab excitante non distinguitur.	472
Thesis IV. Gratia excitans non tantum moraliter in actum salutarem influit, sed probabilius etiam physice.	474
Scholion I. An omnis gratia excitans influat physice in actus salutare.	475
Scholion II. De causis efficientibus actus salutaris.	477
Dico. Libera voluntas, praeparata ac roborata per gratiam, virtute etiam propria ad actum salutarem efficiendum uti partialis causa concurrat, ac proinde ex gratia et libero arbitrio unum constituitur adaequatum et proximum actus salutaris deliberati efficiens principium.	477
Articulus II. — De gratuitate et necessitate gratiae.	478
Thesis V. Homo solis naturae viribus non valet ullam gratiam mereri, neque illam sola oratione naturali impetrare, nec ad ipsam se positive praeparare.	480
Scholion III. De axioma: Facienti, quod in se est, Deus non denegat gratiam.	486
Dico. Axioma: Facienti, quod in se est, Deus non denegat gratiam, de infideli nondum ad fidem vocato potest intelligi, et convenienter ita exponitur, de facienti quod in se est viribus naturae.	487
Thesis VI. Ad omnes actus salutare, etiam ad initium fidei requiritur gratia.	489
Scholion. An gratia requisita debeat esse supernaturalis quoad substantiam.	491
Dico. Actus salutare sunt supernaturales quoad substantiam.	492
Thesis VII. In statu naturae lapsae, tota lex naturalis potest sine gratia potentia physica diu ab homine servari secundum substantiam, non autem potentia morali.	493
Thesis VIII. Nec gratia, nec fides est necessaria ad quodvis opus moraliter bonum.	498
Scholion I. An actus amoris Dei super omnia sit sine gratia possibilis in statu naturae lapsae.	507
Dico. Homo in statu naturae lapsae non potest diligere Deum tanquam auctorem naturae super omnia, amore efficaci, nequidem affectivo.	507

	Pag.
Scholion II. De potentia hominis lapsi ad vincendas tentationes.	508
Dico I. Homo lapsus non potest moraliter graves tentationes sine Dei auxilio superare; potest vero aliquas leves.	509
Corollarium.	511
Dico II. In praesenti Dei providentia ad vitandum diu peccatum mortale, praeter auxilium supernaturale transiens, requiritur gratia habitualis.	511
Scholion III. De peculiari gratiae necessitate ad perseverandum et ad omnia peccata venialia vitanda.	512
Dico I. Homo in gratia constitutus non potest: a) Usque ad finem diu in accepta justitia perseverare sine speciali Dei auxilio; b) ab aliis, quae gratiae habituali connaturaliter debentur, distincto. c) Ipsa denique perseverantia finalis est et dici debet magnum Dei donum.	512
Dico II. In praesenti statu, justus non potest per totam vitam, omnia peccata venialia sine speciali privilegio vitare.	516

CAPUT II.

DE GRATIA SUFFICIENTI ET EFFICACI.

Articulus I.—De gratiae sufficientis existentia et virtute.	519
Thesis IX. In statu naturae lapsae datur auxilium vere et pure sufficiens.	519
Scholion. An gratia pure sufficiens sit Dei beneficium.	526
Dico. Gratia pure sufficiens est formaliter Dei beneficium.	526
Thesis X. Gratia sufficiens ita homini confert posse, ut solâ ipsâ sine ulteriore auxilio determinante, possit homo actum salutarem elicere.	527
Thesis XI. Quod gratia sufficiens effectum non sortiatur solum humanae voluntati tribuendam est.	533
Articulus II.—De distributione gratiae sufficientis.	534
Thesis XII. Justis omnibus urgente praeecepto confertur a Deo gratia, qua possint illud implere.	534
Thesis XIII. Peccatoribus fidelibus etiam obstinatis non deest pro tempore et loco gratia sufficiens, qua possint justificationem obtinere.	536
Thesis XIV. Omnibus infidelibus confertur a Deo gratia sufficiens, qua ad fidem et justificationem pervenire possint.	541
Articulus III.—De habitudine gratiae efficaciae cum libero arbitrio	545

	Pag.
Thesis XV. Gratia efficax, qua homo actus salutare operatur, cum libertate indifferentiae consistit.	545
Thesis XVI. Gratia efficax, in caelesti delectatione victrici a Jansenio asserta, consistere non potest.	548
Scholion. De sententia theologorum augustinianorum.	549
Dico: Gratia efficax neque in delectatione victrici prout ab Augustinianis componitur, consistere posse videtur.	550
Thesis XVII. Gratia efficax non est gratia, virtute sua intrinseca sic physice voluntatem movens, ut simpliciter repugnet non sequi consensum, seu non est constituenda in praedeterminatione physica.	552
Scholion. De sententia scotistarum.	568
Thesis XVIII. Ultima ratio connexionis gratiae cum effectu repetenda est a libero hominis arbitrio gratiae viribus roborato.	568
Scholion.	571
Thesis XIX. Efficacia gratiae in actu primo consistit in habitudine, quam gratia habet praelucente scientia media ad infallibilem voluntatis consensum.	571

CAPUT III.

DE GRATIA HABITUALI ET JUSTIFICATIONE.

Articulus I.—De natura et effectibus gratiae habitualis.	582
Thesis XX. Gratia habitualis non est favor Dei mere extrinsecus aut justitia tantum imputata.	582
Thesis XXI. Gratia habitualis non est ipse Spiritus sanctus.	584
Thesis XXII.—Gratia habitualis est donum creatum, qualitas physica permanens animae superaddita, a charitate distincta.	587
Scholion. De immediato subjecto gratiae habitualis.	596
Dico: Gratia habitualis non est in potentis animae, sed in ejus essentia tamquam in proprio subjecto.	596
Thesis XXIII. Per gratiam habituaalem efficitur: a) consortes divinae naturae; b) amici Dei; c) ipsius quoque filii adoptivi; d) justi et sancti.	597
Scholion I. De inhabitatione SS. Trinitatis in anima justî.	603
Dico: Spiritus sanctus et tota Trinitatis habitant in anima justî tamquam in templo.	603
Scholion II. De effectione gratiae habitualis.	604
Dico I. Solus Deus est causa efficax sanctificantis gratiae.	604
Dico II. Gratia sanctificans non producit per creationem.	604

	Pag.
sed per educationem ex potentia obedienciali i. e. elevabilitate animae rationalis ad supernaturalia per Deum.	605
Articulus II. — De causis, natura et proprietatibus justificationis.	606
Thesis XXIV. Fides est necessaria ad justificationem, sed non sola, cum etiam requirantur aliarum virtutum actus, qui sunt verae dispositiones ad justificationem.	606
Thesis XXV. Fides necessaria ad justificationem est illa, qua veritates a Deo revelatas credimus, non fiducia remissorum nobis peccatorum.	610
Scholion. Qui actus virtutum praeter fidem sint necessarii ad justificationem.	614
Dico: Praeter fidem sunt necessarii ad justificationem: a) Actus spei: b) timoris: c) dilectionis Dei, detestationis peccati et propositi emendationis.	614
Thesis XXVI. In justificatione impij vere remittuntur peccata, et insuper fit interioris hominis renovatio per susceptionem gratiae et donorum.	615
Scholion I. Qualis sit oppositio inter gratiam et peccatum.	620
Dico: Gratia habitualis natura sua opponitur physice cum peccato, sed non essentialiter.	621
Scholion II. An peccatum possit remitti sine gratiae infusione, et sine ulla peccatoris retractatione.	624
Dico: Peccatum potest de potentia absoluta remitti sine gratiae infusione, imo sine ulla peccatoris retractatione.	624
Thesis XXVII. Justificatus potest in perpetuum gratiam sanctificantem amittere, et nemo absque speciali revelatione potest credere certitudine fidei se esse justificatum.	626
Thesis XXVIII. Iustitia in diversis justis est inaequalis, et in uno eodemque justo crescere potest.	632
Scholion. De excellentia operis justificationis.	635
Dico: Tanta est operis justificationis excellentia ut vero aliquo sensu sit maximum opus Dei.	635

CAPUT IV.

DE MERITO.

Praenotiones.	636
Dico I. Universim ad meritum theologicum ex parte operis requiritur: a) actus liber, b) positivus, c) honestus, d) quoad substantiam supernaturalis.	637
Dico II. Ad meritum theologicum universim requiritur: ex	

	Pag.
parte personae merentis status viae: ex parte remunerantis acceptatio ut meritum sit efficax in actu secundo.	639
Dico III. Ad meritum non requiritur ut opus sit: a) elicatum aut imperatum a charitate; b) non praecipuum; c) ita nostrum ut nullo modo sit Dei; d) positum ex intentione praemii.	640
Articulus I. — De existentia meriti et de specialiter requisitis ad meritum tum de condigno tum de congruo.	641
Thesis XXIX. Dantur opera bona, quae sunt theologicae meritoria.	641
Thesis XXX. Praeter generalis meriti condiciones, ad meritum de condigno requiritur: a) ex parte operis aliqua aequalitas cum praemio, b) Ex parte merentis status gratiae, et sibi mereri, c) Ex parte Dei remunerantis antecedens promissio.	644
Thesis XXXI. Meritum erit de congruo, si operi libero et supernaturali hominis viatoris, desit aliqua conditio ad meritum de condigno requisita.	648
Thesis XXXII. Homo potest mereri apud Deum tum de condigno tum de congruo.	648
Articulus II. — De objecto meriti.	650
Thesis XXXIII. Justus mereri potest de condigno: a) vitam aeternam; b) augmentum gratiae; c) augmentum gloriae.	650
Scholion. Utrum homo possit de condigno mereri primam gloriam.	653
Dico: Homo potest de condigno mereri primam gloriam.	653
Thesis XXXIV. Justus non de condigno, sed tantum de congruo fallibili mereri potest: a) gratias efficaces et reparationem post lapsum; b) perseverantiam finalem; c) aliis gratiam sive actualem, sive habituaalem.	655
Thesis XXXV. Peccator de congruo mereri valet reparationem post lapsum et gratiam efficacem post lapsum.	662
Scholion I. De merito bonorum temporalium.	663
Scholion II. De conditionibus augmentibus meritum.	663

MONITUM.

Hic explicit primae partis voluminis quarti materies; quae supersunt tractanda, cum multa et tanta sint, scilicet, de virtutibus infusis in genere, de virtutibus theologicis fide, spe et charitate, de virtutibus moralibus, praesertim de justitia et jure, de religione, ubi de cultu Christi et sanctorum disseretur, de novissimis tandem, ut volumen unum idemque nec commode, nec proportione servata cum jam evulgatis voluminibus capiat, in altero, quod hujus erit secunda pars et totius operis complementum, tradentur. Volumen hoc, cum prelo jam subsit, brevi in lucem edetur, ibique apta omnium disquisitionum distributio cursui theologico emetiendo accommodata, declarabitur.
